

Мову рідної природи розуміти серцем ВЧИТЬСЯ

Чудовий Волинський край з його лісами і полями, озерами і річками. Все це становить неописану красу та безмежні багатства рідного краю.

Рідна природа... Ці слова сповнені глибокого, хвилюючого змісту. Перед кожним із нас постає неосяжний, розмаїтий світ тварин і рослин, чарівні краєвиди, чисті джерела, глибокі озера, дрімучі ліси та високі гори.

Юне серце завжди відкрите красі природи. Зачаровує солов'їна пісня, вабить голубінь ріки, зворушує шепіт пшениці. Барви і музика земних чарів живуть у нас з дитинства.

Світ прекрасний навколо тебе –
Сонце ясне й синє небо,
Птахи і звірі, гори і ріки –
Нехай він буде таким навіки.
Нехай людина добро приносить,
Бо світ навколо любові просить.

ПЛАН

1. Тварини лісу

Інтерв'ю з мешканцями нашого лісу:
заєць-русак;

їжак;
лисиця;
вовк сірий;
свиня дика;
білка;
куниця.

2. Тварини водойм.
3. Тварини полів.
4. Тварини населених пунктів.
5. Домашні тварини.
6. Як зимують в лісі звірі.
7. Охорона природи.
8. Вікторина «Фауна Волині».

**Шукаємо відповіді на
запитання:**

**«Які тварини живуть
на Волині?»»**

ТВАРИНИ ЛІСУ

Лісові мешканці становлять найчисельнішу групу. Це пояснюється не лише значним поширенням лісів, які вкривають більше третини території області, але й значно сприятливішими умовами для життя тварин у них, ніж на відкритій місцевості. Тут легше прогодуватись, знайти затишні місця для життя та виведення потомства, сховатись від ворогів.

Ліс є домівкою для багатьох рослиноїдних тварин, які живляться травою, грибами, листям та гілками дерев і кущів, їх корою, плодами, коренями. Це полівки, зайці, дикі свині, козуля європейська, звичайний та плямисті олені, а також найбільші наші звірі – зубри та лосі. Рослинною їжею живиться чимало птахів – глухарі, рябчики, дрозди, снігурі.

Багато лісових мешканців живляться численними рослиноїдними комахами та їх личинками, оберігаючи тим самим свою домівку від шкідників. Так, їжаки і борсуки поїдають наземних комах, кроти і бурозубки вишуковують їх у лісовій підстилці та ґрунті, а ввечері починає полювати на них невелика летюча миша – вечірниця руда.

Не сховатись шкідливим комахам і серед листя та на стовбурах дерев, під корою. Тут їх відшукують численні дятли: великий і малий строкатий, зелений, чорний, трипаллий, а також зозулі, одуди, синиці та багато інших.

Переважно комахами та їх личинками живляться земноводні та плазуни. Серед лісової трави живуть сіра і зелена ропухи, трав'яниста жаба, а на гілках дерев і кущів нелегко розпізнати яскраво-зелену квакшу. На лісових узліссях, вирубках, просіках та інших світлих ділянках селяться ящірки.

Санітарами лісу справедливо називати рудих мурах. Їх дружні сім'ї прочісують оточуючу мурашник місцевість і очищають її від шкідників, їх яєць та личинок.

Водяться в лісі і хижі звірі. Це лисиця, ласка, лісова і кам'яна куниця, які полюють на дрібних тварин і птахів, а також вовки, зграї яких не бояться нападати навіть на диких кабанів та лосів.

З хижих птахів в лісах водяться яструб, канюк, змієїд, орлан-білохвіст, червоний шуліка. Вночі вилітають на полювання різні види сов, в тому числі найбільша з них – пугач.

Хижих тварин, які живуть в наших лісах, не можна вважати шкідливими. Вони хоч і поїдають інших тварин, але їх здобиччю стають в першу чергу хворі або старі особини, які не змогли від них втекти. Поїдаючи їх, хижаки запобігають поширенню хвороб.

Таким чином, всі тварини, які живуть у лісі, тісно пов'язані між собою та середовищем життя, а тому потребують охорони. Відновлюючи ліси на місці вирубок та насаджуючи нові, ми створюємо сприятливі умови для їх мешканців, а охороняючи лісових тварин, сприяємо тому, щоб наші ліси були здоровими.

Лось

Борсук

Зубр

Ласка

Куниця лісова

Зозуля

Одуд

Пугач

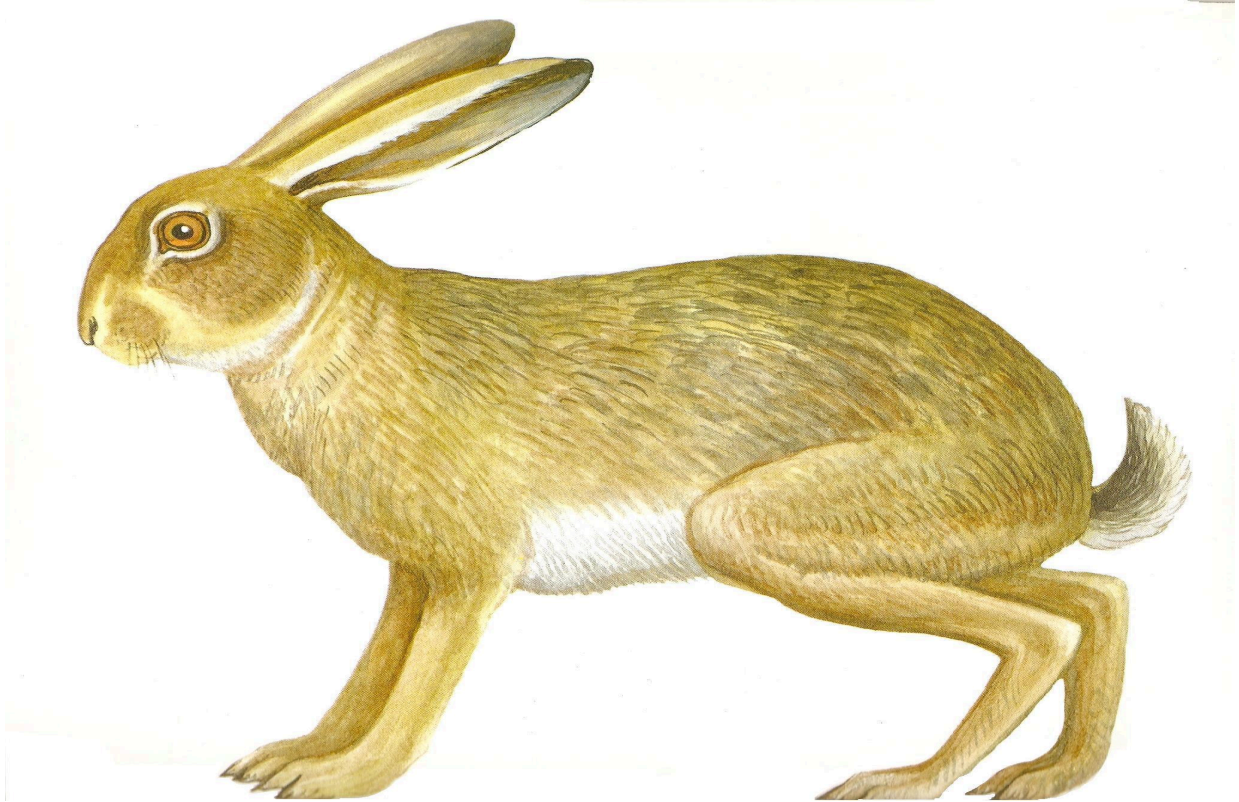

Яструб великий

Квакша

ЗАЄЦЬ-РУСАК

Перші розповіді про зайця ми чуємо іще в дитинстві, відтоді уявляємо, що він боїться, тремтить від страху. Правда, інколи йому це набридає, і тоді... І те «і тоді» не всі сприймають всерйоз, а даремно.

Мисливці знають зайця як істоту спритну, кмітливу, витривалу, і аж ніяк не боягуза. Звичайно, у раз небезпеки він, як і багто інших звірів, утікає. Але й може довго сидіти в кущах, доки його звідти буквально не виженуть. Коли нападає яструб – обертається, стрибає назустріч, б'є і дряпає його лапами. Кігті у вухання досить гострі – від них може дістатись і собаці, і необережному мисливцеві.

У зайців добрий слух, гірші нюх і зір. Ведуть переважно нічний спосіб життя, вдень відпочивають. Не бояться води, перепливають навіть великі ріки. Якщо намокнуть у воді і перемерзнуть – можуть загинути. З переляку ховаються навіть у лисячих норах. Зайці охайні, люблять зачісувати шерсть лапками, язиком.

Очі в зайця розміщені так, що дивитись він може і вперед, і назад. Коли втікає дивиться в основному назад. Тому часом потрапляє в пазурі не того ворога, від якого тікав, а іншого, не поміченого попереду. З тієї ж причини «косий» наскакує на дерева або на нерухому людину (предмети, які рухаються він бачить краще, ніж нерухомі).

ЇЖАК

Їжак живиться різноманітними комахами та їхніми личинками, дрібними тваринками, зрідка їсть ягоди. Полює на гадюк, причому досить спритно. Їсть їжак багато, і це зрозуміло – на зиму йому потрібно добре розжиріти.

Взимку їжаки сплять (під купами хмизу або листя, під старими пеньками, в різних норах). Ніяких запасів на зиму вони не роблять і яблук на голках не переносять. Ті можуть з'явитись на голках випадково. Справа в тому, що серед голок, як і в інших тварин у шерсті, заводяться блохи. Щоб їх позбутися, їжаки качаються по фруктах, що почали гнити, кислий фруктовий сік стікає по голках до шкіри і виганяє паразитів.

Їжаки – нічні тварини. Більшу частину дня вони сплять у будь-яких затишних місцях, вистелених сухим листям. Надвечір, після заходу сонця, покидають схованки і до самого ранку розшуковують їжу.

Завдяки своєму захисному колючому панциру їжаки майже не мають природних ворогів. Тільки лисицям зрідка вдається примусити їжака розгорнутися, закотивши його у воду.

ЛИСИЦЯ

Має добрий слух і добрий нюх. Писк миші лисиця здатна почути на відстані до 259 м, за півкілометра вона чує, як перелітає з гілки на гілку тетерев, а пролетить на такій відстані ворон – обов'язково підніме голову,

проведе поглядом. Лисиця, як вважають, запах диму може почути за 4-5 км. Має вона і добру зорову пам'ять – найменші зміни в звичній обстановці помічає зразу й виявляє в зв'язку з цим необхідну обережність. Зорова пам'ять добра у лисиць, а ось зір у них не досить гострий, нерухомі предмети вона розрізняє погано. Якщо на відкритому місці стояти нерухомо, лисиця може підійти

на кілька кроків, при цьому уважно дивитиметься на тебе і не побачить.

Часто лисиця обдурює птахів: перекинеться на бік, відкине лапи, очі прижмуристь – лежить не ворухнеться. Мертва й годі! Підлетить поцікавитись сорока чи ворона – дивись і попаде облудниці в лапи.

ВОВК СІРИЙ

Вовк сірий – один з найбільших хижаків нашої фауни. Належить до родини собачих. Довжина його тіла понад 120 см. Самці завжди більші за самок. Відзначається високим розвитком нервової діяльності, особливо гострим слухом і нюхом.

Активні вовки переважно в сутінки та в нічні години і лише зрідка їх можна зустріти вдень. У темряві вовки бачать значно краще, ніж інші звірі з родини собачих. Вовк – типовий хижак, який здобуває їжу самотійно, активно шукаючи і невтомно переслідуючи свою жертву. У погоні за нею вовки можуть розвивати швидкість бігу до 80 км на годину.

Раз на рік, у березні-квітні вовчиця народжує частіше 5-6 сліпих, глухих, беззубих вовченят, які швидко розвиваються і вже в тритижневому віці здатні навіть виповзати з лігва. У червні-липні старі вовки вже привчають вовченят до самотійного добування їжі.

Основу живлення вовків становлять дикі і свійські копитні тварини – олені, козулі, кабани. Полюють вовки також на дрібних

звірків: зайців, ховрахів, мишовидних гризунів, водоплавних та інших птахів, які гніздяться на землі.

СВИНЯ ДИКА

Це великий лісовий звір з ряду парнокопитних. Найактивніші дикі свині в нічні години, удень вони відпочивають у затишних лігвах, які влаштовують у густому очереті на болотяних острівцях або чагарникових хащах. Під вечір або вночі виходять шукати поживу.

За способом живлення дикі свині всеїдні. До складу їхньої їжі входять: коріння, бульби, гілки, кора, жолуді, горіхи, ягоди, комахи та їхні личинки, жаби, ящірки, вужі, яйця птахів, мишовидні гризуни. Переважну більшість кормів здобувають з ґрунту риттям – це їх характерний спосіб здобування їжі. Гостро розвинені слух і нюх.

диких
цей
майже

Єдиний ворог у свиней – вовк. У засніжені зими хижак може повністю знищити річні приплоди і частково підсвинки. Господарське значення диких

свиней велике. За спеціальним дозволом мисливці щороку полюють на них заради смачного і поживного м'яса.

БІЛКА

Білка - найбільш відомий дітям звір. Вона спритно стрибає з одного дерева на друге. Її хвіст – своєрідний руль. Забарвлення має руде або попелясте. Кулясте кубло будує у верхівтті дерев, з моху, шерсті, лишайників. Може оселятися в дуплах. Білки – денні тварини. В сплячку не впадають. В негоду годуватися не виходять. Основна їжа

білок – насіння хвойних, ялиці, модрини, горішки ліщини, жолуді, плоди бука, гриби, бруньки дерев, комахи. На зиму білка робить запаси. Жолуді, горіхи, шапкові гриби вона відчуває через 1.5 метровий шар снігу. Білка – окраса наших лісів. Вона сприяє поширенню лісових культур. Сховані жолуді, горіхи, вона не завжди їх знаходить і навесні вони проростають. Ворогами білки є куниця і хижі птахи.

КАМ'ЯНА КУНИЦЯ

Живиться кам'яна куниця дрібними гризунами, птахами, жабами, ящірками, плодами та ягодами. Нерідко вона нападає на

свійських птахів, ловить мишей, пацюків. Куниці належать до цінних хутрових звірів. Цікавим представником кунячих є куниця – кам’яна. На горлі кам’яної куниці є велика біла пляма, тому її називають білодушкою. Вона має дуже гарне хутро. Зустрічається в гірських лісах. Кубло влаштовує в щілинах скель, під поваленими деревами. Живиться кам’яна куниця дрібними гризунами, птахами, жабами, ящірками, плодами та ягодами. Нерідко вона нападає на свійських птахів, ловить мишей, пацюків. Куниці належать до цінних хутрових звірів.

ТВАРИНИ ВОДОЙМ

Водойми та прилеглі до них луки і заболочені території також є місцями, сприятливими для постійного або тимчасового проживання багатьох тварин, життя яких так чи інакше пов’язане з водою. Для одних із них вода є постійним середовищем життя, а інші, що живуть на суходолі, знаходять у ній свій корм або ж середовище для розмноження. Густа прибережна рослинність надійно захищає їх ворогів.

Постійними мешканцями водойм є риби, яких в області налічується понад 30 видів. Більшість їх мають промислове значення. Найчастіше у наших річках та озерах ловиться карась, плітка, краснопірка, лин, короп, лящ. З хижих риб водяться окунь, щука, судак, головень, а в ямах на дні озер та річок – сом.

Крім риб постійними мешканцями водойм є також безхребетні тварини. На мілководді крізь чисту, прозору воду добре видно двостулкових молюсків – перлівницю і жабурницю, а також повзаючих по водоростях катушок, ставковиків, калюжниць. На дні, в товщі води і навіть на її поверхні живуть численні види червів, комах та їх личинок, які є їжею для риб. В норах та інших сховищах у берегах та на дні водойм ховаються найбільші безхребетні тварини – річкові раки.

Із земноводних, тобто тих тварин, які живуть і у воді, і на суші, в наших водоймах є багато озерних та ставкових жаб,

червонодеревих кумок. Влітку на мілководді гріються зграї їх личинок – пуголовків. У квітні-травні у водоймах часто зустрічаються звичайний та гребінчастий тритони, які заходять сюди для розмноження. Всі вони мають позитивне значення і потребують охорони. Земноводні знищують велику кількість шкідливих комах та інших безхребетних і самі є кормом для багатьох риб, хутрових звірів та корисних птахів.

До життя у водоймах та на їх берегах пристосувались і деякі плазуни. В озерах та старицях річок водиться невелика черепаха болотяна, а по їх берегах можна зустріти вужа звичайного, ящірку живородну, а іноді отруйну гадюку звичайну.

У теплу пору року на водоймах і луках живе багато птахів, чимало яких мають промислове значення. Одні з них, ті, що звуться водоплавними, шукають свою їжу на поверхні води та на невеликій глибині, на яку вони можуть пірнути. Це чайка звичайна, мартин озерний, різні види качок – крижень, широконіска, шилохвіст та інші. По безлюдних берегах великих річок, озер та боліт селяться зовні схожі на свійських, але дуже обережні дикі сірі гуси. Найбільший водоплавний птах, який зрідка зустрічається на наших водоймах – красень лебідь.

Багато птахів шукає свою їжу на мілководді біля берега, на дні водойм, у чому їм допомагають довгі ноги, шия та дзьоб. Це чапля сіра та руда, бугай, лелека білий або чорногуз та його менш відомий і поширений родич – лелека чорний, який гніздиться осторонь людських осель у глухих лісах.

У прибережних заростях по берегах водойм та боліт та на луках водиться багато невеликих птахів, що живляться комахами, безхребетними, водяними рослинами та їх насінням. Це деркач, водяна курочка мала та різні види куликів: бекас, вальдшнеп, дупель. Більшість з них добре плаває, пірнає, лазить по кущах і навіть може ходити по плаваючих на воді рослинах, що допомагає їм шукати їжу та ховатись від ворогів.

Серед очерету, лепехи та інших заростей гніздяться дрібні птахи. Це різні види очеретянок: велика, лугова, ставкова, вівсянка очеретяна, щеврик луговий, біла і жовта плиски та багато інших. Лише тут можна побачити оригінальне гніздо у формі

рукавички, що звисає над водою з тонких вербових гілок або соломин очерету та його мешканця – ремеза.

На корчах над водою можна зустріти яскравого, трохи більшого за горобця птаха, який час від часу стрімко падає у воду. Це – рибалочка. Верх крил його зеленуватий, спина і хвіст – блакитні, а низ – оранжевий. Жодний інший птах не має такого яскравого забарвлення.

На обривистих берегах водойм великими колоніями селяться берегові ластівки. На відміну від інших ластівок, вони не ліплять своє гніздо, а риють для нього у глинистому березі глибоку нору з розширенням на кінці.

Не залишається узбережжя поза увагою і хижих птахів. Тут живуть болотний і луговий луні, сова болотна, залітають чорний і рудий шуліки. Вони полюють не лише на водяних птахів, але й гризунів, жаб, ящірок, комах, а при нагоді – живляться і рибою, розорюють гнізда інших птахів.

Значно рідше можна побачити у водоймах та навколо них ссавців. Пояснюється це тим, що небагато їх пристосувалось до цих умов життя, та й ті переважно невеликих розмірів і ведуть нічний або потайний спосіб життя.

До водних ссавців Волині в першу чергу слід віднести річкову видру, бобра, ондатру. Ці тварини більшість часу проводять у воді в пошуках їжі і навіть свої норми риють так, щоб вхід до них знаходився під водою. Бобри і ондатри будують свої житла посеред води. По долинах річок, берегах озер та боліт водяться також норка, горностай, а в густих заростях трапляється єнотовидний собака. Всі вони – цінні хутрові звірі.

Вологих річкових долин, берегів озер та боліт тримаються схожі на мишей за розмірами та зовнішнім виглядом тварини. Живуть вони під опалим листям та під землею, за що їх називають землерийками. Найбільша з них – кутора – не перевищує 10 см завдовжки. Свою їжу вона шукає як на суші, так і у воді. Кутора чудово плаває, пірнає і навіть бігає по дну водойм у пошуках здобичі. Живиться вона водними та наземними комахами, черв'яками, молюсками, мальками та ікромією риб, іноді нападає на жаб та дорослих риб. В норах по берегах водойм

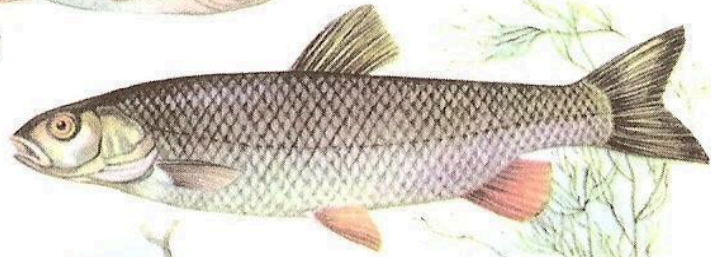
живуть чорний та водяний щурі і мишовидні гризуни. На зиму всі вони переходять у сухіші місця, як правило у скирти та стіжки.

Великі ссавці біля водойм зустрічаються рідко. З навколишніх лісів до них в пошуках їжі заходять вночі обережні кабани та лосі. Кабани віддають перевагу болотистим ділянкам. Лосі ж можуть заходити і у водойми – ці велетні чудово плавають і навіть пірнають, живлячись водними рослинами та їх кореневищами.

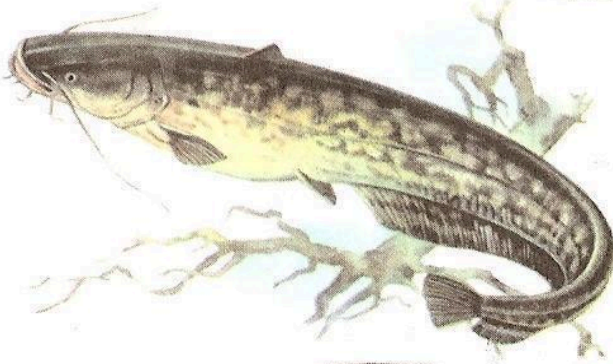
Завершуючи знайомство з тваринами наших водойм слід зазначити, що всі можуть жити лише у чистій воді, не забрудненій добривами, отрутохімікатами, нафтопродуктами та іншими шкідливими речовинами. Тому охорона цих тварин, серед яких багато промислових, корисних або просто красивих, повинна починатись з охорони чистоти середовища їх життя – води, яка однаково необхідна як нам з вами, так і її мешканцям.

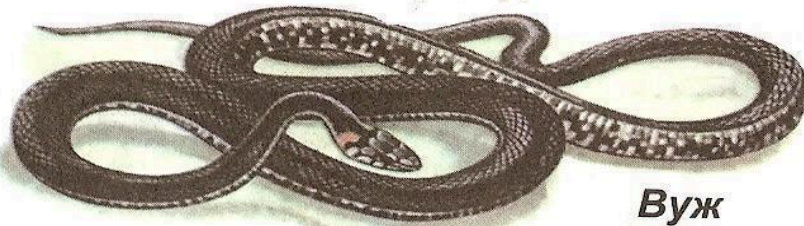
Краснопірка

Головень

Сом

Вуж

**Черепашка
болотяна**

**Жаба
озерна**

Тварини полів

На полях вирощують різноманітні культурні рослини, але це не означає, що вони позбавлені диких тварин. Виникли поля на місці оброблених степових ділянок у південній частині області та

внаслідок вирубування лісів, розорювання лук та осушення боліт на Поліссі. Звичайно, не всі тварини, що жили там, змогли пристосуватись до нових умов. Обробіток ґрунту призвів до того, що збереглись лише ті тварини, які могли врятувати своє життя втечею або сховатись у глибокі нори. Тому тваринний світ полів значно бідніший, хоча і тут зустрічаються корисні та промислові тварини.

На оброблюваних землях постійно живуть різноманітні ссавці, переважно нірні. Це кроти, мала та біло-черева бурозубки та дрібні мишовидні гризуни: хатня, польова та мала миші, полівка звичайна та ін.

У лісостеповій частині області на облогуєчих полях, а частіше уздовж польових доріг, вигонах і балках селяться крапчасті ховрахи, які риють глибокі, до 4-5 м завдовжки нори. Часто можна побачити, як вони стоять «стовпчиком» на задніх лапках поблизу своїх нір і в разі найменшої небезпеки з різким свистом ховаються у них.

На полях і городах непомітно живе хом'як, який веде переважно нічний спосіб життя. В разі небезпеки він теж ховається в нору, але якщо не може втекти, то люто захищається навіть від великих тварин. У норі хом'яка можна знайти справжні комори із запасами зерна та інших харчів на зиму.

На забур'яненних полях, а також в місцях, де поле межує з лісом або чагарниками, найчастіше зустрічаються зайці.

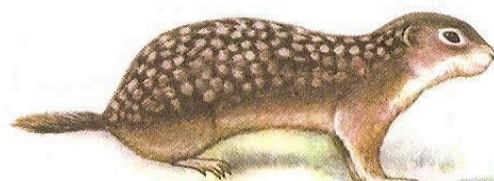
Із хижих звірів тут полюють ласка, горностай, лисиця.

З настанням сутінків, у теплу пору року кружляють над полями, полюючи на комах, летючі миші - кажан, вухань та інші.

Значно частіше зустрічаються на полях різні види птахів, які знаходять тут вдосталь корму, а деякі і зручні місця для гніздівлі. Звичайними мешканцями наших полів є грак, ворона сіра, польовий та чубатий жайворонки, біла і жовта пліски, горлиця звичайна, сільська та міська ластівки, щиглики, горобці. Подекуди трапляються перепели та сірі куріпки. З хижаків водиться лунь польовий. З відльотом перелітних птахів, їх кількість у полях значно зменшується.

Всі польові птахи корисні. Вони поїдають велику кількість шкідливих комах та їх личинок, безліч насіння бур'янів, знищують багато мишовидних гризунів, а тому зберігають значно більше зерна та інших сільськогосподарських культур, ніж з'їдають самі. Тому всіх їх потрібно охороняти.

Дуже мало на наших полях земноводних та плазунів. Лише іноді трапляються вуж звичайний, живородна та прудка ящірки, гадюка звичайна. Зникнення плазунів вимагає їх ретельної охорони, бо всі вони корисні.

*Ховрах
крапчастий*

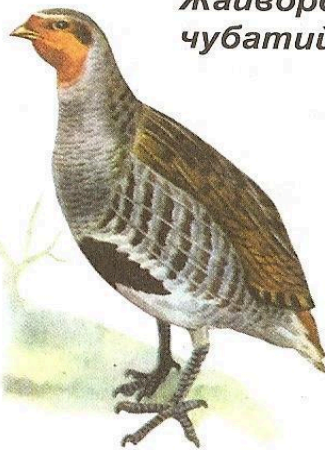
Хом'як

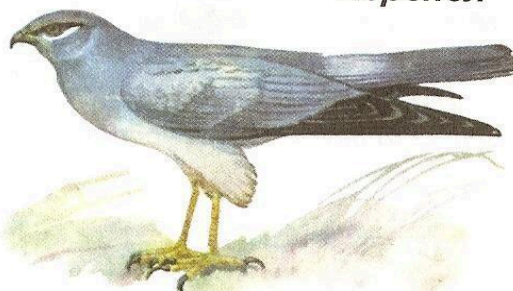
*Жайворонок
чубатий*

Перепел

Куріпка сіра

Лунь польовий

Ящірка прудка

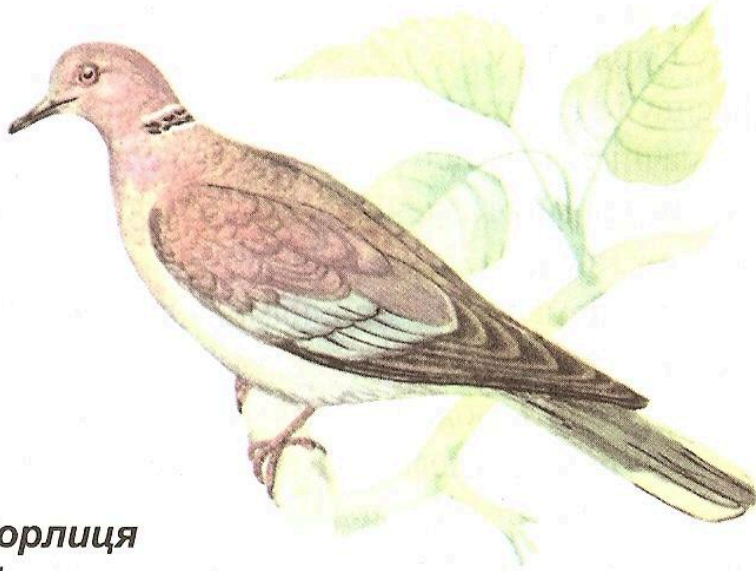
Ласка

Ласка – найменший хижак з родини куницевих; довжина його тіла не перевищує 23 см, маса 100 г. Тіло ласки дуже видовжене, струнке й гнучке, вуха маленькі, лапки і хвіст коротенькі. Пересувається по землі великими стрибками або плазує. Хутро (колір) змінюється за порами року: влітку рудий або каштановий верх і біле черево та горло; взимку – чисто біле. живляться ласки переважно гризунами та комахоїдними тваринами.

Серед хижаків ласки найкровожерливіші, неласкаві звірки. Назву свою ці тварини дістали від слова «лазити», до чого вони великі майстри. Проникаючи в нори мишей і полівок ласка винищує всю сім'ю. Повідомлялося, що біля нори ласки було виявлено 456 загризенних нею мишей і полівок. За добу одна ласка до 15 мишовидних гризунів, за рік – 3000, врятовуючи близько півтони зерна. Шкуру ласок використовують у хутровій промисловості.

Тварини населених пунктів

**Горлиця
кільчаста**

Природа населених пунктів найбільше перетворена людиною, тому диких тварин тут найменше. Небагато видів змогли пристосуватись до незвичних умов життя, постійного контакту з людьми і транспортом, навчитись знаходити собі їжу та зручні місця для сховищ і розмноження. Крім того, отримуванні

людьми домашні тварини витісняють диких.

Найбільше в містах і селах птахів. Парки і сквери, вуличні насадження, сади, горища будинків є основними місцями їх гніздівлі. Людські оселі давно вже стали домівкою і для горобців, міської та сільської ластівки, лелек. На високих деревах великими колоніями селяться граки та галки. Крім звичайних голубів в населених пунктах трапляється ще один вид голуба – горлиця. Поширеними мешканцями населених пунктів є шпаки, для приваблення яких розвішують спеціально виготовлені шпаківні. Взимку з навколишніх лісів у міста і села залітають зграї дроздів та снігурів. Ближче до людських осель в пошуках їжі тримаються синички. Важко птахам пережити холодну пору року, тому їх у цей час підгодовують – розвішують шматочки несоленого сала для синиць, насипають крихти хліба або зернові суміші у годівниці для рослиноїдних птахів.

Давно пристосувались жити у підвалах, під підлогою, на горищах будівель, у хлівах та інших господарських приміщеннях миші та щурі. Ці гризуни не лише псують будівлі, поїдають продукти, але й переносять багато небезпечних хвороб. Тому з ними люди ведуть постійну боротьбу.

На незаасфальтованих ділянках вулиць часто можна побачити сліди життєдіяльності кротів. А у міських парках трапляються прудкі білки. Ввечері у населених пунктах можна зустріти їжаків. В цей час вилітають на полювання летючі миші.

Ластівки

Більшу частину часу ластівки проводять у повітрі, безперервно літаючи за здобиччю. Їхній рот у польоті широко відкритий, і тому в нього попадають різноманітні мухи, комарі, мошки та інші дрібні комахи, там вони збираються в клубок, просочений липкою слиною, і утворюють їстівний пакетик, який пташка ковтає або приносить у гніздо й згодовує пташенят.

Ластівки ніколи не сідають на землю, так як їхні короткі і слабкі ніжки не в змозі тримати тіло над поверхнею ґрунту. На ногах у них по три пальці: два направлені вперед і один – назад, тому вони можуть сідати на гілки, дахи, телеграфні дроти.

Ластівки п'ють воду на льоту і у повітрі годують підрісших пташенят.

Якщо під час осіннього перельоту ластівки попадають в смугу тривалої непогоди з пониженою температурою повітря, вони переривають політ, ховаються у печери чи інші схованки і там впадають в оціпеніння, залишаючись в такому стані до настання сприятливої погоди.

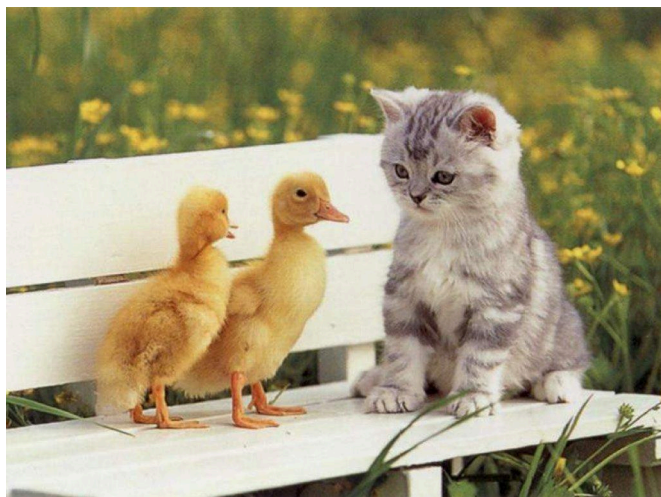

*Ластівка
сільська*

*Ластівка
міська*

Домашні тварини

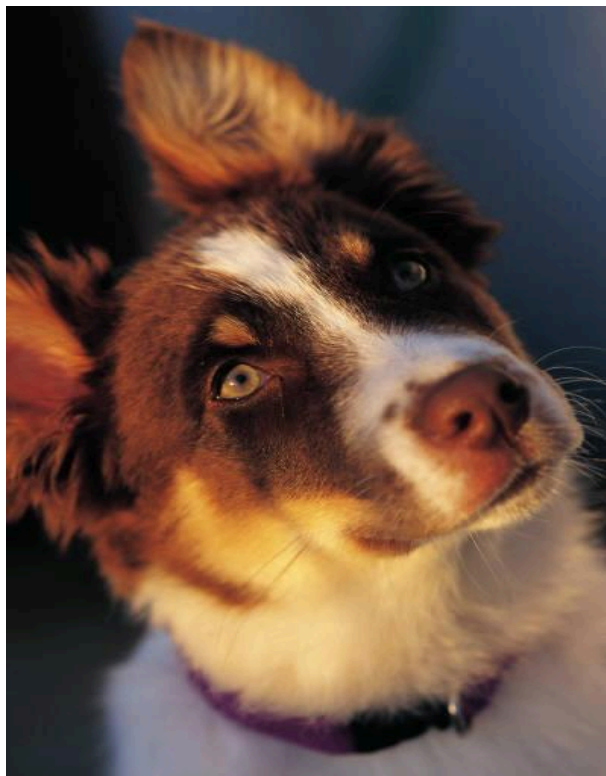
Крім диких тварин, що живуть у природі, є домашні, яких утримує людина. Предками домашніх тварин були дикі, яких люди приручили і стали доглядати. Так, корови походять від диких биків - турів, численні стада яких колись вільно паслись у волинських лісах. За

довгий час спільного проживання домашні тварини звикли до людей і не бояться їх, вони привчилися відгукуватись на свою кличку та виконувати певні команди господарів,

Люди утримують домашніх тварин для задоволення різноманітних потреб, але в першу чергу для одержання продуктів харчування. З цією метою у нас утримують корів, свиней, овець, кіз, кролів, курей, качок, гусей, індиків. Домашніми можуть бути не лише звірі та птахи, але і комахи. Це - бджоли, розведення яких на Волині має довгу історію. Домашніми можна назвати і деяких риб. І хоча люди утримують їх не дома, а у ставках, але вони їх розводять, годують, доглядають подібно до інших домашніх тварин. Найчастіше у нас розводять різні породи коропа: лускатого, дзеркального, голого, а також сріблястих карасів, товстолобиків. Поблизу Оконська у чистій джерельній воді розводять дуже красиву і смачну рибу - форель. Тварини дають нам не лише смачні та поживні продукти харчування, але й цінну сировину для виготовлення різних виробів: шкіру, хутро, шерсть, пух, віск.

Дуже давніми домашніми тваринами, яких все частіше можна побачити у садибах волинян, є коні. Це - робочі тварини, які допомагають людям у виконанні різної важкої роботи, обробітку ґрунту, перевезенні вантажів. Звичайно, на широких ланах та автострадах вони не можуть змагатись із потужними тракторами чи швидкими автомобілями. Але для обробітку присадибних ділянок, на польових та лісових дорогах, у особистому

підсобному господарстві на селі коні ще довго служитимуть людям.

Вірними помічниками людей є собаки, які допомагають міліціонерам затримувати злочинців, прикордонникам - охороняти кордони нашої держави, мисливцям - на полюванні. Але найбільше їх охороняє майно та житло своїх господарів. Крім різних порід сторожових та мисливських собак є ще декоративні, котрих люди утримують в будинках і які віддячують господарям своєю

ласкою та дружбою.

Таким чином, різні домашні тварини не лише годують та одягають людей, допомагають їм у важкій роботі, але й охороняють їх житло і майно, а іноді і життя. Тому всі вони заслуговують на чуйне ставлення та догляд людей.

Для збереження здоров'я тварин необхідно підтримувати чистоту в клітках та приміщеннях, де вони утримуються. Слід регулярно прибирати гній, міняти підстилку, очищати годівниці. Приміщення, де утримуються тварини, повинні бути безпечними. їх двері, годівниці та інші частини не повинні мати гострих кутів, цвяхів чи гачків, які стирчать і можуть травмувати тварину чи людину. Для профілактики хвороб тваринам слід робити щеплення.

Поводитись з тваринами потрібно спокійно і лагідно. Наближаючись до тварини, її слід окликнути за кличкою. Під час догляду не потрібно робити різких рухів, що можуть її злякати. Дратувати, а тим більше бити тварин, категорично забороняється.

При догляді за тваринами потрібно працювати у спеціальному одязі, за чистотою якого теж потрібно стежити. Після закінчення

роботи слід старанно вимити руки теплою водою з милом. Дотримання цих нескладних правил гігієни та техніки безпеки дозволить вам зберегти своє здоров'я та здоров'я ваших домашніх тварин.

ЯК ЗИМУЮТЬ В ЛІСІ ЗВІРІ

ЗАЙЦІ

В полі, в лісі проживають,
А хатиньки не мають
Довговухі стрибунці.
Сірі й білі є зайці.
Зимня шубка в них густіша,
Навіть в сірого — світліша,
Зовсім біла в біляка —
Гарна, тепла і м'яка!
Взимку від лисиць тікають,
Їстоньки собі шукають:
Обгризають верболіз,
Кору кленів і беріз.

ЛОСЬ

В листяному лісі лосю
Влітку краще всіх жилося.
Горобина та вербичка;
Молода смачна осичка,
І трава, й чагарники.
Аж погладшали боки!
Взимку набагато гірше:
Зелені немає більше.
Доведеться кору гризти
Та засохлі трави їсти.

Коли б так весь
жилося,
Мабуть, зовсім
би лось.

рік
схуд

БІЛКА

Бачиш, білочка стрибає?
То грибки вона збирає.
Сушить білочка грибки,
Наколовши на сучки.
Он вже скільки їх на гілці!
Вистачить на зиму білці!
Вже й горіхів нанесла —

Теж на зиму запасла.
Склала все: грибки і шишки,
А також смачні горішки
У своїм дуплі вона,
І зима їй не страшна!

БОБЕР

Звірок зубастий, волохатий,
З хвостом широким, як лопата,
Кору на дереві обдер.
Він зветься річковий бобер.
Цікава дуже ця тварина,
різну зелень, деревину.
Він риє нори, а ходи

Завжди виводить до води.
мілині будує греблі,
Хатки, з гілок лаштує «меблі».
Колись зимової пори
Ці «меблі» гризтимуть бобри.

ЇЖАК

Чимчикує їжачок —
Ціла купа голочок,
Їсть комах він, плазунів
І маленьких гризунів,
І до жаб він не байдужий.
Влітку він жиріє дуже,
Цей колючий хижачок.
А на зиму їжачок
Знайде ямку чи дупло,
Зробить там собі кубло,
Листячком його застеле,
Спатиме в м'якій постелі.

КРІТ

Ця сліпа тваринка — кротик.
Шубка ніжненька на дотик.
Кротик селиться в ґрунтах,
Їсть личинки та комах.
На лугах і на городах
Завдає рослинам шкоди:
Іноді псує коріння
І утруднює косіння.
Кріт працює цілий рік,

Риє землю весь свій вік.
Кротовини нагортає,
Взимку в сплячку не

впадає.

ХОМ'ЯК

Шубка тепленька, м'яка
В ненажери-хом'яка.

Це один із гризунів.
їсть комах він, плазунів.
Робить він глибокі нори,
В норах — камери, комори.
Засипає в них зерно:
І пшеницю, і пшоно.
Краде в полі надурняк.
Ну й шкідливий цей хом'як!
Взимку спить, весна настане —

Він запаси їсти стане.

БОРСУК

Куцоногий борсучок —
Досить дивний хижачок,
їсть молюсків і комах,
Може вполювати птаха.
Полюбляє і насіння,
Кукурудзу, груші, дині.
Цілу зиму борсучок
Спить, звалившись на бочок.
Нори навесні лаштує,
Чистить їх і ремонтує,
Щоб було де взимку спати,
Влітку вдень — відпочивати.

ОХОРОНА ПРИРОДИ – ЦЕ НЕ ПРОСТО ЛОЗУНГ

Бачити і слухати може лише той, хто любить і оберігає природу. Пам'ятайте, що охорона природи бере свій початок від порогу вашого будинку: з пташиним гніздечком, із збереженим, а не зламаним деревцем. Знайте, що багато цікавого можна дізнатись, навчившись непомітно спостерігати за життям пташок, комах, тварин. Ліси та гори, поля та луки, моря та річки – все це знайомі, рідні картини, з якими пов'язане святе поняття – Батьківщина.

Ми завжди повинні пам'ятати, що природа – це наш дім і від того, хороші ми з вами господарі, чи ні, залежить його благополуччя. Існують абсолютні форми охорони. Заповідники, заказники, природні й національні парки, пам'ятники природи. В усьому світі і у нас в Україні заведені Червоні книги, куди внесені рідкісні види рослин і тварин, які особливо потребують охорони.

У 1980 році було створено «Червону книгу» України, яка містила відомості про 86 видів рідкісних і зникаючих тварин. Зараз у нашій країні більше 280 видів тварин занесено до «Червоної книги».

«Червона книга» так названа тому, що червоний колір – це сигнал, який попереджає про небезпеку, що нависла над великим царством природи. Ця книга звертається до людей зі словами: «Зупиніться! Подумайте, що ви робите і до чого це призводить!» Вона ніби попереджає кожного, хто візьме її до рук, що необхідно звернути увагу на ті види ссавців, риб, рослин і інших видів організмів, які занесені до неї. Вони є рідкісними, а деякі перебувають на межі вимирання, зникнення через різні причини,

які створюються переважно людиною. Ці види рослин і тварин не можуть зберегтися й вижити без захисту людини.

Слід завжди пам'ятати, що охорона природи – це не просто лозунг, не тимчасовий захід, а постійна напружена робота. Це битва за родючу землю, незабруднену воду, чисте повітря, за світле майбутнє планети Земля.

ВІКТОРИНА

«ФАУНА ВОЛИНИ»

1. Чому весною не б'ють хутряних звірів?
2. Сліпими чи зрячими народжуються зайчата?
3. Що означає «вовка ноги годують»?
4. Чому лосі можуть порівняно легко бігати по таких болотах, де б усяка інша тварина їх ваги вгрузла?
5. У якої тварини дитинчата народжуються восени?
6. Хто з мешканців лісу сушить собі на деревах гриби?
7. Які звірі літають?
8. Який звір спить усю зиму вниз головою?
9. Про яких тварин можна сказати, що вони вилазять із шкіри?
10. Ми часто вживаємо вираз: «де раки зимують». А де насправді зимують раки?
11. Чи завжди рак посувається назад?,
12. Пташенята якого птаха не знають своєї матері?
13. Чи можна назвати павука комахою?
14. Хто тричі народжується, перш ніж стати дорослим?
15. Куди зникають метелики восени?
16. Що станеться з бджолою після того, як вона вжалить?
17. Птахи, що у лютому виводять пташенят?
18. День і ніч я стукаю, всі дерева слухаю.
19. Яка тварина у пошуках їжі може розвивати швидкість бігу до 80 км на годину?
20. Яка тварина є першим ворогом білки?
21. Які запаси робить білка на зиму?
22. Найбільший хижак нашої фауни.
23. Які тварини впадають у зимову сплячку?

24. Яких тварин можна назвати санітарами лісу?
25. Скільки видів риб налічується у Волинській області?

ВІДПОВІДІ ДО ВІКТОРИНИ

Весною хутрянні звірі линяють, це знецінює хутро. Крім того, весною у звірів дитинчата.

Зрячими.

Вовк не стереже здобич у засідці, як кішка, а доганяє її.

Лось має на кожній нозі дві ратиці, між якими натягнута перетинка. Коли він біжить, ратиці розсуваються, перетинка натягується.

У зайця за літо буває три приплоди: квітень-травень, липень-серпень-вересень. Найпізніші зайчата називають листопадниками.

Білка.

Кажани.

Кажан.

Змії, коли линяють, насправді вилазять із старої шкіри, протискуючись між камінням, корінням.

10. Раки зимують в природних підводних, берегових норах або риють такі нори самі.

11. Плаває рак насправді завжди назад, але до їжі кидається вперед.

12. Пташенята зозулі.

13. У комах 6 ніг, у павука – 8 ніг, отже, павук не є комахою.

14. Багато комах, наприклад, метелик:яєчко, гусінь, з лялечки якої виходить метелик.

15. Більшість з них гине, коли настають холоди. Деякі забираються у щілини дерев, будинків, під кору і там зимують.

16. Бджола гине.

17. Шишкар.

18. Дятел.

19. Вовк.

20. Куниця.
21. Горіхи, насіння хвойних, жолуді, гриби.
22. Вовк.
23. Борсук, їжак, кажан.
24. Вовк, лисиця, дятел, руді мурахи.
25. Понад 30 видів.